

POSTANOWIENIE

Dnia 5 marca 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z odwołania P. P.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o ponowne ustalenie wysokości emerytury i rekompensatę z tytułu pracy w warunkach szczególnych,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 5 marca 2026 r.,

na skutek zażalenia organu rentowego na wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 19 grudnia 2024 r., sygn. akt III AUa 861/24,

uchyla zaskarżony wyrok i pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego Sądowi Apelacyjnemu we Wrocławiu

UZASADNIENIE

Pozwany Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Opolu decyzją z 20 kwietnia 2023 r. przyznał wnioskodawcy P. P. emeryturę od 12 marca 2023 r. (osiągnięcia 65 lat).

Pismem z 22 września 2023 wniósł o ponowne obliczenia emerytury i przeliczenie świadczenia na podstawie zarobków z lat 1979 – 1990.

Pozwany decyzją 23 października 2023 r. odmówił przeliczenia emerytury na podstawie art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, gdyż wnioskodawca nie przedłożył nowych dowodów i nie ujawnił

okoliczności nieznanych w trakcie postępowania przed organem rentowym zakończonym decyzją z 20 kwietnia 2023 r.

Sąd Okręgowy w Opolu wyrokiem z 21 czerwca 2024 r. oddalił odwołanie wnioskodawcy od decyzji pozwanego z 23 października 2023 r.

Po apelacji P. P. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wyrokiem z 19 grudnia 2024 r. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Opolu do ponownego rozpoznania na podstawie art. 386 § 4 k.p.c.

Pozwany w zażaleniu, na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c., zarzucił naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. wobec nieistnienia przesłanek do jego zastosowania bowiem Sąd pierwszej instancji rozpoznał istotę sprawy. Wniósł o uchylenie wyroku oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest zasadne.

Przede wszystkim dlatego, że wbrew zapatrywaniu Sądu Apelacyjnego, punktem odniesienia nie jest „sytuacja” taka jak w postanowieniu Sądu Najwyższego z 8 marca 2017 r. W uzasadnieniu tego postanowienia, wskazano, iż „Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi wówczas, gdy sąd pierwszej instancji nie odniósł się tego, co było przedmiotem sprawy bądź gdy zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony (uczestnika), niezasadnie uznając, że konieczność taka nie zachodzi ze względu na występowanie materialnoprawnych lub procesowych przesłanek, które unicestwiają zgłoszone roszczenie (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, Nr 1, poz. 22 oraz z dnia 13 marca 2014 r., I CZ 10/14 i z dnia 6 sierpnia 2014 r., I CZ 48/14, niepublikowane). Nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi także w przypadku dokonania przez sąd pierwszej instancji oceny prawnej żądania bez ustalenia podstawy faktycznej, co wymagałoby poczynienia kluczowych ustaleń po raz pierwszy w instancji odwoławczej; w takiej sytuacji uzasadnione jest uchylenie orzeczenia ze względu na respektowanie uprawnień stron (uczestników) wynikających z zasady dwuinstancyjności postępowania

sądowego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, OSNC 2013, Nr 5, poz. 68 i z dnia 23 września 2016 r., II CZ 73/16, niepublikowane)...”.

Rzecz w tym, iż art. 386 § 4 k.p.c. nie pozwala na dowolne uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Jest to dopuszczalne „tylko w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości”.

Sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym (art. 382 k.p.c.). Sąd Apelacyjny rozpoznaje nie tylko apelację, lecz nadal sprawę w granicach apelacji (art. 378 § 1 k.p.c.). Sąd Apelacyjny samodzielnie ustala stan faktyczny i suwerennie stosuje prawo materialne, co oznacza, że orzeczenie Sądu drugiej instancji może być inne niż orzeczenie Sądu pierwszej instancji. Nie jest to sprzeczne z konstytucyjną zasadą rozpoznania sprawy w dwuinstancyjnym postępowaniu. W kolizji z tą zasadą nie jest też art. 386 § 4 k.p.c., który pozwala uchylić wyrok i przekazać sprawę tylko w razie nierozpoznania istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Te podstawy z art. 386 § 4 k.p.c. nie spełniają się w tej sprawie.

Sąd Okręgowy rozpoznał istotę sprawy i oddalił odwołane ubezpieczonego od decyzji pozwanego z 23 października 2023 r.

Po wtóre wydanie wyroku przez Sąd Apelacyjny nie wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Sąd Okręgowy powołał się na zebrany materiał dowodowy (s. 5 uzasadnienia wyroku, k. 164 akt). Podał analizie zatrudnienie ubezpieczonego w E. w C. Oceniał okresy pracy jako ucznia i na kolejnych stanowiskach - montera rur technologicznych, potem samodzielnego referenta i skonstatował, że ubezpieczony na 1 stycznia 2009 r. nie wykazał 15 letniego stażu pracy w warunkach szczególnych. Sąd Okręgowy rozstrzygnął, że pozwany właściwie ustalił wysokość świadczenia wnioskodawcy w oparciu o art. 26 ustawy emerytalnej.

Oznacza to, że wyrok Sądu Okręgowego bazuje na materiale zebranym w sprawie i dlatego nie spełnia się warunek „przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości” z art. 386 § 4 k.p.c.

Ponadto akta rentowe składają się na materiał sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z 16 grudnia 2020 r., I UK 137/19). Co do zasady ciężar dowodu w sprawie o ustalenie prawa i wysokości świadczenia spoczywa na ubezpieczonym, czyli również, gdy ma być stosowany art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach.

Ważny jest także zakres przedmiotowy sprawy określony w decyzji, jako że pozwany zarzuca, iż nie obejmuje prawa do wcześniejszej emerytury za pracę w szczególnych warunkach.

Skoro przedmiotem procesu jest roszczenie procesowe, które obejmuje żądanie oraz okoliczności faktyczne uzasadniające żądanie, to przy uwzględnieniu obowiązującej konstrukcji zażalenia na orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji w systemie apelacji pełnej, błędne - w ocenie sądu drugiej instancji - uznanie, że strona nie sprostала obowiązkowi dowodowemu wynikającemu z art. 6 k.c., nie może być kwalifikowane jako nierozpoznanie istoty sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z 7 marca 2023 r., II CZ 193/12).

Kierując się tym motywami uchylono zaskarżony wyrok na podstawie art. 386 § 4 k.p.c., art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., pozostawiając orzeczenie o kosztach Sądowi Apelacyjnemu zgodnie z art. 108 § 2 w zw. z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c.

[a.ł]